

Jak psát dějiny (české) lingvistiky?

Slovo úvodem

V posledních letech vzniklo v české lingvistické bohemistice hned několik projektů, které různými způsoby uchopují dějiny české jazykovědy. V první řadě jsou to *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky* (editoři Jana Pleskalová, Marie Krčmová, Radoslav Večerka a Petr Karlík), které podávají „relativně komplexní pohled na vývoj lingvistického myšlení bohemistického“, dále jde o tři projekty biografického typu a velmi podobného zaměření: *Kdo je kdo v dějinách české lingvistiky* (editoři Jiří Černý a Jan Holeš), *Biografickobibliografické medailonky českých lingvistů: bohemistů a slavistů* (autor Radoslav Večerka) a *Slovník osobností jazykovědné bohemistiky* (editoři Svatava Machová, Klára Chvátalová a Václav Velčovský). Kromě toho je zde ještě projekt, jež lze označit za memoárový: *Rozhovory s českými lingvisty* (editoři Jan Chromý a Eva Lehečková), a existují i projekty další, např. epistolární: *Pražský lingvistický kroužek v korespondenci* (editorka Marie Havránková).

Jmenovaná díla lze považovat za špičku ledovce, mohli bychom jmenovat celou řadu dalších, méně viditelných textů (ať už uveřejněných časopisecky, nebo třeba nepublikované diplomové či disertační práce). Už z výše uvedeného výčtu je však zřejmé, že dějinám (české) lingvistiky je v posledních letech věnována zvýšená pozornost.

Je ovšem ekvivalentní, nebo alespoň dostatečná pozornost věnována i tomu, jak tyto dějiny nahlížet, respektive jak je psát? Domníváme se, že diskuse na toto téma zde dosud prakticky chyběla. A právě to bylo důvodem vzniku tohoto tematického dvojčísla.

Jako prvním dáváme diskusní prostor autorům nejviditelnějších českých prací o dějinách jazykovědy z posledních let. Petr Karlík s Janou Pleskalovou v textu *Historie oboru: jaký má smysl pro současnost?* představují svůj pohled na dějiny jazykovědy, který se utvářel při zpracovávání *Kapitol z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Jiří Černý v článku *Jak se mi psaly a jak (možná) psát dějiny lingvistiky* rekapituluje a zpětně reflektuje svou činnost v oblasti lingvistické historiografie.

Druhý blok příspěvků tvoří tři texty, které nahlížejí problematiku lingvistické historiografie z obecného pohledu. Prvním z nich je článek Jana Kořenského *Jak psát dějiny lingvistiky*. Dále pak detailní studie reflektující mimo jiné různé proudy, resp. přístupy, ve světové lingvistické historiografii, včetně otázky jejího zakotvení v rámci lingvistiky jako takové, a nazírající české práce o dějinách jazykovědy z širšího pohledu světové lingvistiky, a to práce Aleny A. Fidlerové *Jak, proč a co psát o dějinách (české) lingvistiky* a text Marka Nagye *O potřebě lingvistické (meta)historiografie*.

Třetí tematický blok zahrnuje články, které při odpovědi na obecnou otázku předkládaného dvojčísla vycházejí z konkrétnějších problémů dějin české lingvistiky. Jde jednak o text Jana Chromého *Gebauer – Zubatý – Ertl ze tří perspektiv aneb Jak přistupovat k dějinám lingvistiky*, zabývající se myšlením o jazykové kultuře v období od konce 19. století po 20. léta 20. století, jednak o práci Ondřeje Koupila *Psaní o českých „lingvistech“ raného novověku (s příkladem Drachovského)*, která je zaměřena primárně na bohemistiku 16. a 17. století. K těmto dvěma pracím řadíme dále text *Prima principia linguae Bohemicae – stručná mluvnice češtiny ze 17. století* Josefa Vintra. Na rozdíl od ostatních textů se tento nevěnuje teoretickým otázkám psaní dějin lingvistiky, ale postupuje opačně: k dějinám lingvistiky přispívá přímo. Autor ukazuje souvislost zkoumané „mluvničky“ s dalšími jezuitskými gramatikami češtiny 17. století.

V oddíle Posudky a zprávy přispívá k danému tématu recenze Víta Gvoždiaka *Co je (a není) pražská škola?* o pátém svazku *Travaux linguistiques de Brno* nazvaném *Recherches fonctionnelles et structurales 2009*. V této publikaci jsou mimo jiné zastoupeny dva příspěvky Bohumila Vykypěla věnované pražské škole (anketa o pražské škole a studie *What is the Prague School?*), text Pavlína Kuldanové o korespondenci Romana Jakobsona se Soňou Haasovou a článek Ondřeje Sládka *The Prague School in the United States*. Martin Beneš pak v podrobné zprávě *Jak psát dějiny lingvistiky. Lingvistické myšlení F. de Saussura jako předmět koncepce dějin lingvistiky E. F. K. Koerner* představuje Koernerovu knihu *Ferdinand de Saussure: Origin and Development of his Linguistic Thought in Western Studies on Language* a analyzuje principy jeho přístupu k dějinám lingvistiky.

Věříme, že předkládané dvojčíslo *Naší řeči* čtenáře zaujme a podnítí je k přemýšlení nad lingvistickou historiografií, tedy k úvahám nad něčím, co se dosud jeví jako poněkud opomíjená oblast české jazykovědy.

Jan Chromý, redakce Naší řeči